ՏԷՐ ԶՕՐԻ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

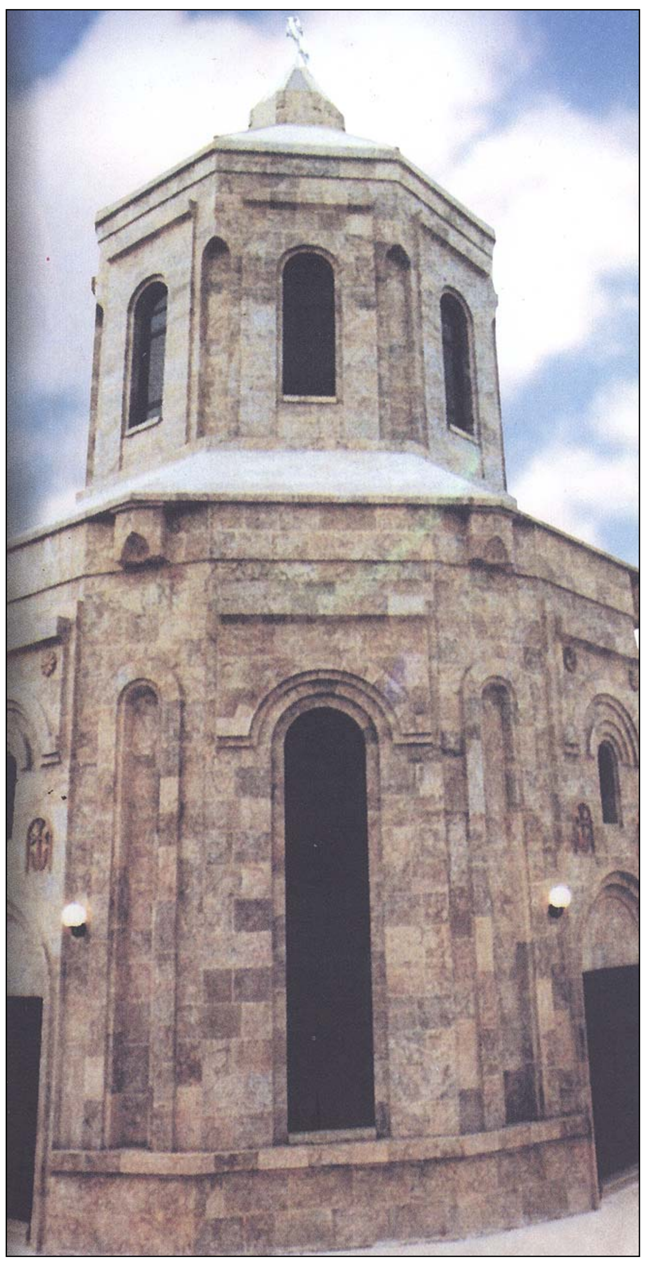

Ապրիլ ամիսը հայ մարդու համար, տառապանքի, վերյիշումի եւ վերականգնումի ամիսն է: Ամէն հայուն սրտին մէջ կոտտացող վէրք մը կայ որ մօտ հարիւր տարիներէ ի վեր ամէն Ապրիլին կը վերանորոգուի: Հարց կու տանք թէ ինչո՞ւ եւ ինչպէ՞ս պատահեցաւ այն որ պատահեցաւ: Ամէն տարի Ապրիլին ծաղիկներ կը զետեղուին 1915-ի յուշարձաններու առջեւ: Պաստառներ շալկած փողոց կ'իջնենք, ցոյցեր կը կազմակերպենք, թրքական դեսպանատան դռները ծեծ կ'առնենք: Բոլոր այս բաները կ'ըլլան, բայց մեզի մտիկ ընող կա՞յ: Խրիմեան Հայրիկին «երկաթէ շերեփ»-ը պէտք է մեզի, բայց ո՞ւր է ան: Յաճախ կը մխիթարուինք ըսելով, որ Թալէաթ չյաջողեցաւ իր նպատակին մէջ՝ վերջին հայը թանգարան ղրկել: Բայց ո՞ւր է մեր կորսուած 4000 տարուան հայրենիքը, հարիւր հազարաւոր հայու մարմինները մինչեւ այսօր անթաղ կը մնան: Հայութեան երկու երրորդը օտար երկինքներու տակ կը հիւծի ամէն օր, հակառակ իր ըրած գերմարդկային ճիգերուն: Պիտի կրնա՞նք օր մը Ապրիլ ամիսը դիմաւորել անխռով եւ ճակատաբաց:

Թուրքը շատ լաւ սերտած էր իր ընելիքը, ինչպէ՞ս ձերբազատիլ իրեն գլխու ցաւ պատճառող շինարար, աշխատասէր, իրմէ բարձր մշակոյթ ունեցող ժողովուրդէ մը, միակ ձեւը ոչնչացնելն ու իր պապենական հողէն արմատախիլ ընելն էր: Յարմար առիթը եկած էր, աշխարհը զբաղած էր Համաշխարհային Ա. պատերազմով: Ամէն ինչ շատ արագ պէտք էր ըլլար, նախքան մեծ պետութիւններուն՝ եղածին անդրադառնալը, գործը պէտք էր վերջանար: Գիւղերու եւ փոքր քաղաքներու մէջ գըտնուող հայ բնակչութիւնը տեղւոյն վրայ ոչնչացուցին: Մեծ քաղաքներու մէջ եղած հայերը, բացի Պոլիսէն, բռնեցին աքսորի ճամբան, որոնք ալ իրենց համար նշանակուած վայրը չհասած անօթութենէ, հիւծախտէ, ճամբու ընթացքին թուրք ջարդարարներու կողմէ ոչնչացան: Բոլոր անոնք որոնք աքսորուեցան Տէր Զօրի ճամբով, գրեթէ ամբողջութեամբ ոչնչացան: Անոնք որոնք աքսորուեցան դէպի Համա, Հոմս, Դամասկոս, Յորդանան, մասամբ մը վերապրեցան, շնորհիւ արաբ ժողովուրդին ցուցաբերած գթասրտութեան եւ Ճամալ փաշայի բռնած քաղաքականութեան, չմեռցնել այլ կրօնափոխ ընել աշխատասէր հայը, հետագային զայն օգտագործելու նպատակաւ: Վան-Վասպուրականի գաղթական հայութիւնը որ բռնած էր Իրան-Իրաք ուղին, նուազ ենթակայ եղաւ ամբողջական բնաջնջումի: Իրաքի մէջ արդէն կայք հաստատած անգլիական բանակը ստեղծեց գաղթականներուն համար վրանաքաղաքներ, որբանոցներ, աշխատանոցներ: Նուազ սփոփիչ չէր արաբ ժողովուրդին բարի վերաբերմունքը ուժասպառ գաղթականներուն նկատմամբ:

Այս տարուան ուխտագնացութիւնը դէպի Տէր Զօր Մելգոնեան Կրթական Հաստատութեան Լիբանանի Սանուց Միութիւնն ալ իր մասնակցութիւնը բերաւ: 25 Ապրիլ առաւօտեան ժամը 3:00-ին օթոպիւսով ճամբայ ելանք դէպի Տէր Զօր հայոց ողբերգութեան կիզակէտը:

Արեւը բաւական բարձրացած էր երբ կ'անցնէինք սուրիական սահմանը՝ Թրիփոլիի ճամբով: Սահմանէն անդին մինչեւ Հոմս քաղաքը ճամբան երկու եզերքին գեղեցիկ պուրակներ եւ շէն գիւղեր անպակաս էին: Հոմս քաղաքը նոր դիմագիծ մը ունէր իր քարաշէն տուներով, հարուստ շուկաներով: Պատմութեան անցած էին փոշեպատ փողոցներն ու հողաշէն տուները: Պտղատու ծառերու շարքերէն ու ցանուած արտերու տարածութիւնները անվերջանալի էին ու նախանձ կը գրգռէին:

Փոքր նախաճաշ մը ընելէ ետք կը ձգենք Հոմս քաղաքը իր պարտէզներով: Օթոպիւսը օձապտոյտ ճամբաներով կը սուրայ դէպի հիւսիս արեւելք՝ Փալմիր պատմական քաղաքը: Վայրկեանները, ժամերը կը սահէին, չորս կողմը բացարձակ ամայութիւն, տեղ-տեղ միայն ցանցառ մացառուտներ, վերը կապոյտ երկինք վարը անապատ. ոչ մէկ կենդանի շունչ եւ շինութիւն: Բնութիւնը խանգարողը միայն ասֆալթապատ ճանապարհն էր եւ երբեմն-երբեմն հակառակ ուղղութեամբ եկող ինքնաշարժներուն ձայնը: Մի քանի տեղեր միայն հանդիպեցանք փոքր ովասիսներու, որոնց կեանք տուած էին արդիզեան աղբիւրներ: Շատ չանցած նորէն կը մխրճուինք անապատին ծոցը:

Հոմս քաղաքի եւ Տէր Զօր միջեւ կը գտնուի հնութիւններով հարուստ Փալմիր գիւղաքաղաքը: Հոս կը զգաս ջուրին զօրութիւնը: Բաւական մեծ տարածութեան վրայ կ'ապրին մարդիկ ու բուսականութիւն, անապատին կեդրոնը՝ հսկայ ովասիս մը ընդյատակեայ ջուրով սնանող: Զբօսաշրջիկներ, յուշանուէրներով հարուստ խանութներու շարան, պետուիներ իրենց «ակիլներով» եւ «տըշտէշիներով», առաւօտ կանուխ դպրոց վազող մանուկներ եւ պատանիներ: Դարերու ընթացքին կարծես ոչինչ փոխուած է այս ժողովուրդի կեանքէն: Միակ բանը որ կը նշմարես, անապատի նաւ կոչուած ուղտը, որ դարեր շարունակ փոխադրութեան միակ միջոցը եղած էր, հիմա շատ խեղճ վիճակ մը ունէր: Քաջասիրտ զբօսաշրջիկները անոր վրան կը բարձրանան նկարուելու համար: Հիմա մթնոլորտը ապականող՝ չորս անիւով, նաւթով բանող ինքնաշարժներ անոնց տեղը գրաւած են:

Փալմիրը երեք հազար տարուան պատմութիւն ունեցող քաղաք մըն է որ հաւասար հեռաւորութեան կը գտնուի Միջերկրական ծովէն եւ Եփրատ գետէն: Ամորիդներու, Արամէացիներու ժամանակներէ սկսեալ, ան կարեւորութիւն ստացած է որպէս փոխանցման բանակավայր արեւելքէն արեւմուտք անցնող կարաւաններուն, որոնք կը փոխադրէին մետաքս, յախճապակի, անուշահոտներ, համեմներ եւ ոսկի: Աղեքսանդր Մեծէն վերջ սելեւկեաններ, հռոմէացիներ, արաբներ եւ օսմանցիներ յաջորդաբար իշխած են Փալմիրի վրայ: Հիմա ան մաս կը կազմէ Սուրիոյ Հանրապետութեան: Փալմիրը իր պատմութեան ամենէն փայլուն շրջանը ապրած է հռոմէական կայսրութեան ժամանակ, որպէս կիսանկախ իշխանութիւն, ունեցած է իր բանակը եւ ապրանք փոխադրող կարաւաններ ցամաքի թէ ջուրի վրայ: Իր ուժի գագաթնակէտին կը հասնի Ք.Ե. 250-ական թուականներուն երբ Փալմիրի արաբ Զինոպիա թագուհին իր իշխանութիւնը կը հասցնէ մինչեւ Միջերկրական ծով, Փոքր Ասիա եւ Եգիպտոս, բայց շուտով հռոմէական լէգէոնները թագուհիին ախորժակներուն վերջ կը դնեն, որ ուղտի մը վրայ փախուստ տալով կը լքէ իր քաղաքը: Այցելուները հիացմունքով կը դիտեն մայրամուտի շողերուն տակ Փալմիրի հոյակապ սիւնաշարքերու աւերակները, որոնք անցեալի փառքը կը պատմեն:

Գիշեր մը վրանի տակ արաբական հիւրասիրութիւնը եւ պետուիններուն նուագը վայելելէ ետք վաղ առաւօտեան մեր ետին կը ձգենք Փալմիրը եւ ճամբայ կ'ելլենք դէպի Տէր Զօր: Ճամբուն երկու կողմերը նորէն բացարձակ չորութիւն եւ անապատ մինչեւ Տէր Զօր քաղաքի սահմանները: Տէր Զօրը շինուած է Եփրատ գետի հովիտին վրայ: Անոր հայոց գողտրիկ եկեղեցի-մատուռը շինուած է 1990 թուականին հալէպահայ ճարտարապետ Սարգիս Պալմանուկեանի յղացքով, ան նուիրուած է մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներուն: Եկեղեցիին գետնայարկը կը գտնուի զոհերուն նուիրուած թանգարանը որ կը պատմէ նահատակ ժողովուրդին անցած գողգոթայի ճանապարհը: Ճարտարապետը եկեղեցիին կեդրոնը գետնայարկէն մինչեւ գմբէթը, բացուածք մը ձգած է, զոհերուն զԱստուած փնտռող նայուածքը դէպի երկինքը ուղղելու նպատակով: Օրը Կիրակի ըլլալուն եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուէր: Պատարագիչն էր Քամիշլիի առաջնորդ հայր Սիփան վրդ. քին. Քէչէճեան, իսկ Հալէպի Քառասուն Մանկանց եկեղեցւոյ երգչախումբը, իրենց հոգեպարար երգեցողութեամբ ուխտաւորներու հոգիները խունկ ու աղօթքով կը հարստացնէին: Այդ օրը աշխարհի չորս ծագերէն եկած հայ ուխտաւորներով լեցուած էր եկեղեցին: Միայն Լիբանանէն՝ Յովսէփ Աշճեանի գրասենեակին կողմէ կազմակերպուած երեք օթոպիւս լեցուն ուխտաւորներ եկած էին: Նահատակներուն նուիրուած խաչքարի շուրջ հոգեհանգիստի արարողութիւն կատարուեցաւ Բերիոյ թեմի առաջնորդ Շահան Սարգիսեան եպիսկոպոսը իր քարոզին մէջ շեշտեց հայ ժողովուրդին վերապրելու եւ գոյատեւելու կամքը: Մելգոնեանցիները նահատակներու հոգիին համար իրենց աղօթքը ընելէ եւ մոմեր վառելէ ետք ճամբայ ելան դէպի հայոց տառապանքի վկայ Եփրատ գետը: Անապատի ցնցիչ տպաւորութեան տակ, ուր մեր հայրերն ու մայրերը բոպիկ ոտքերով կիզիչ արեւուն տակ, իյնալով ելլելով քալած էին օրեր, ամիսներ, տարիներ, ապրելով ու մեռնելով:

Ահաւասիկ մեր դիմացն է Եփրատը, Հայաստանի հողերէն բխող, երեք երկիրներու ժողովուրդներու կեանք պարգեւող լայնատարած գետը, որ լուր կը հոսէր: Ինչե՛ր ունէր պատմելիք մեր ցաւերուն եւ տառապանքներուն լուր վկան, քանի-քանի մայրեր ու քոյրեր իրենց պատիւը պաշտպանելու համար յանձնուած էին անոր յորձանուտին, մեր աչքերէն հոսող մի քանի կաթիլ արցունքները կ'իյնային անոր ալեխռով ջուրերուն մէջ:

Վերջերս Շառլ Ազնաւուր հարցազրոյցի մը ընթացքին ակնարկելով Մեծ Եղեռնին ըսաւ. «Մենք օր մը կրնայ ըլլալ որ ներենք թուրքին, բայց երբեք չենք մոռնար եղածը»:

Կիրակի ուշ գիշերին վերադառնալով մեր եկած ճամբայով կ'անցնինք սահմանէն մուտք գործելով Լիբանան, թեթեւցած ու մխիթարուած հոգիներով:

ԶԱՒԷՆ Գ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ
10 Մայիս 2009

ՃԱՇԱՐԱՆ ՆԱՀՐ ԷԼ ԺԱՆՆԱ

(Տնօրէնութեամբ Յովհաննէս Փայասլեանի, նախկին սեփականատէր ճաշարան ԱՂԱ-ի)

* Շքեղ կահաւորում
* Մասնագիտացած անձնակազմ
* Համադամ եւ ճոխ արեւելեան ճաշացուցակ
* Ուսումնասիրուած սակացոյց
* Սրահը կը ներփակէ 350 անձ

Կը ստանձնենք միութենական, ընտանեկան եւ հարսանեկան խրախճանքներ, յատուկ սակացոյցով:

Հասցէ. Նահր էլ Քէլպի մուտքէն 2 քիլոմեթր ներս, հեռ. 04-930200 եւ 03-261275

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՄԲԻՈՆԸ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԻ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հանդէսի ԻԹ. հատորին լոյսընծայման առիթով հաճոյք ունին Ձեզ հրաւիրելու հանդիպում զրոյցի մը՝

ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՍՓԻՒՌՔԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գլխաւոր զեկուցաբեր՝
ՏՈՔԹ. ԵՂԻԿ ՃԵՐԷՃԵԱՆ
(Պետական Երեսփոխան)

Հինգշաբթի, 14 Մայիս 2009-ի երեկոյեան ժամը 7:30-ին,Հայկազեան Համալսարանի Տէրտէրեան Հայագիտական Գրադարան, Մեքսիք փողոց, Քանթարի:

ՊԱՀՈՒԱԾ ԲԱՌ

Ի	Ը	Գ	Ա	Ր	Ա	Մ	Ն	Ձ	Ի	Ն	Ա	Ի	Ա	Ջ	Ս	Թ	Ա	Մ	Բ
Ն	Ձ	Ն	Ի	Ռ	Ի	Ի	Գ	Ա	Գ	Յ	Ա	Յ	Գ	Ե	Կ	Ո	Ի	Թ	Ջ
Ա	Ր	Խ	Տ	Ո	Ի	Ո	Ա	Ր	Ծ	Ա	Ա	Ա	Ր	Ր	Ա	Ո	Ա	Ն	Ա
Տ	Ա	Ո	Ղ	Ի	Ց	Խ	Պ	Գ	Ն	Ն	Յ	Մ	Ի	Ա	Հ	Ղ	Լ	Ո	Ն
Ն	Ի	Ա	Ն	Ծ	Ր	Ե	Ջ	Ա	Ա	Ա	Ա	Ո	Ա	Պ	Ա	Ո	Ա	Լ	Ջ
Ը	Բ	Ա	Ի	Ո	Ո	Ր	Կ	Ն	Պ	Ն	Մ	Ի	Ի	Ն	Կ	Ր	Ր	Ո	Ր
Ձ	Ե	Ղ	Ծ	Ե	Լ	Ի	Ա	Ա	Ե	Ս	Ի	Ր	Թ	Թ	Ա	Կ	Ի	Ր	Ո
Թ	Ե	Ր	Ա	Փ	Տ	Մ	Ծ	Լ	Ն	Ծ	Ո	Ա	Գ	Ր	Ի	Լ	Ո	Տ	Ց
Ա	Ե	Կ	Ի	Ս	Ր	Տ	Ա	Գ	Ր	Ա	Ի	Ր	Ք	Ա	Ո	Ի	Ս	Տ	Թ
Ն	Ե	Ծ	Ո	Ր	Ո	Տ	Ը	Ն	Դ	Ո	Ս	Տ	Ի	Ի	Վ	Ջ	Ն	Ի	Մ
Ն	Ի	Ի	Թ	Ի	Ր	Ղ	Ո	Ն	Ա	Ս	Ի	Ո	Մ	Ո	Ն	Ա	Ձ	Ո	Ա
Կ	Ը	Ն	Թ	Ա	Ց	Ի	Կ	Ջ	Թ	Կ	Ղ	Ր	Ի	Ձ	Խ	Ց	Ճ	Ն	Ք
Ո	Թ	Ջ	Ո	Ա	Ր	Ո	Ա	Ո	Ե	Ե	Կ	Ի	Ծ	Ն	Ց	Ն	Ի	Ա	Ա
Ի	Ի	Ա	Ի	Ի	Կ	Ց	Ի	Ք	Մ	Ղ	Ր	Ձ	Ի	Թ	Տ	Ո	Ա	Կ	Ռ
Ն	Ո	Ղ	Գ	Ս	Ն	Ա	Ն	Մ	Ա	Ի	Ս	Ց	Ձ	Ս	Ի	Ր	Կ	Մ	Ի
Ի	Ն	Ն	Ե	Ա	Գ	Ա	Ր	Կ	Կ	Ն	Խ	Ո	Ա	Ա	Ր	Դ	Է	Ն	Լ
Ո	Ա	Ղ	Գ	Ր	Կ	Ն	Տ	Դ	Ա	Ի	Ի	Ի	Թ	Ս	Ղ	Ե	Չ	Ն	Ը
Հ	Ա	Ի	Ո	Ր	Ջ	Ի	Ի	Ն	Լ	Կ	Ո	Ա	Ա	Ս	Ր	Ս	Կ	Ե	Լ
Ն	Ր	Ի	Ձ	Ն	Պ	Ա	Ր	Ր	Ը	Ն	Թ	Ա	Ց	Ա	Ի	Ա	Ր	Տ	Լ
Ա	Մ	Թ	Ն	Ո	Լ	Ո	Ր	Տ	Ս	Տ	Ր	Ո	Ի	Կ	Ա	Ն	Հ	Ա	Ս

Պահուած բառը՝ ԶԳԵՍՏ ԿԱԽԵԼԻՔ *(8 տառ)*

Նախորդին պատասխանը՝ ՈՐԴՆՏԱԿ

ԱՄԱՅԻ
ԱՅԳԵԿՈՒԹ
ԱՆԱՍՈՒՆ
ԱՆԳԻՐ
ԱՆԻԻ
ԱՆՀՈՒՆ
ԱՆՆԿՈՒՆ
ԱՆՈՒԹ
ԱՌՏՈՒ
ԱՐԱՐՔ
ԱՐԴԷՆ
ԱՒԱԳԱՆԻ
ԱՒԻՇ

ԶԱՐԳԱՆԱԼ
ԶԲԱՂՈՒՄ
ԶԳԱՅՈՒԹԻՒՆ
ԶԳԱՅՆԱՊԱՇՏ
ԶԳՈՅՇ
ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ
ԶԵՂԾԵԼ
ԶՐԱՒ
ԶՐԿԱՆՔ

ԸՆԹԱՑԱՒԱՐՏ
ԸՆԹԱՑԻԿ
ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ
ԸՆԿՈՅԶ
ԸՆՁԵՂ
ԸՆՏԱՆԻ (2)

ԸՆՏԻՐ

ԹԱԳԱԿԻՐ
ԹԱԹԱՒՈՒՆ
ԹԱԿԱՐԴ
ԹԱՂԱՆԹ
ԹԱՄԲ
ԹԵՄԱԿԱԼ
ԹԵՐԱՓ
ԹՋՈՒԿ
ԹԹՈՒ
ԹԹՈՒԱԾԻՆ
ԹՈՒԱԳՐՈՒՄ
ԹՈՒԽՍ

ՋԱՅՆԱԳԻՐ
ՋԱՅՆՈՐԴ
ՋԱՆՋՐՈՅԹ
ՋՈՒԼՈՒՄ

ՄԱՆԱՆԱՅ
ՄԱՐԱԳ
ՄԱՔԱՌԻԼ
ՄԵՂՈՒ
ՄԹՆՈԼՈՐՏ (2)
ՄԿԱՆՈՒՏ
ՄՈՆԱԶ
ՄՈՒՐԿ
ՄՐԳԱՎԱՃԱՌ

ՆԱԽԻՐ
ՆԱԽՆԻ
ՆԱՒԱԶ
ՆԵՐԾՈՐ
ՆԻՒԹ
ՆՇԱՆ
ՆՇԻԿ
ՆՈՒԱՍՏ
ՆՊԱՐ (2)

ՈԽԵՐԻՄ
ՈՂՈՐԿ
ՈՍԿԵՂԻՆԻԿ
ՈՍՊԱՊՈՒՐ
ՈՍՏԻԿԱՆ
ՈՐԻԶ
ՈՐՈՇԵՆ
ՈՐՈՏԸՆԴՈՍՏ
ՈՒՂԵՐՁ
ՈՒՍԱՆՈՂ
ՈՒՐԱՐ

ՍԱՀՆԱԿ
ՍԵՂԱՆ
ՍԵՐՄԱՆԵԼ
ՍԿԱՀԱԿ
ՍՈՒՐԱԼ
ՍՏՐՈՒԿ
ՍՐԻՆԳ
ՍՐՍԿԵԼ
ՍՐՏԱԳՐԱՒ

ՍՈՒՏՈՔՈՒ

3	7							9
		4	5					3
			2				6	
			9		7	5	4	
	1	3	8		2			
	3				4			
7					9	6		
6							5	8

Հորիզոնական եւ ուղղահայեաց 9 շարքերով եւ սիւնակներով (9x9) կազմուած գծացանցը բաղկացած է իւրաքանչիւրը 9 քառակուսի հաշուող 9 բաժիններէ (3x3): Իւրաքանչիւր քառակուսիի մէջ թուանշան մը զետեղել՝ այնպէս մը, որ հորիզոնական իւրաքանչիւր շարք, ուղղահայեաց իւրաքանչիւր սիւնակ ունենայ 1-էն 9 թուանշանները՝ իւրաքանչիւր թուանշան ՄԷԿ ԱՆԳԱՄ գործածել: Սկսելու համար՝ կարգ մը թուանշաններ իրենց ճշգրիտ քառակուսիներուն մէջ զետեղուած են:

Նախորդին Լուծումը

9	3	7	8	5	1	2	6	4
1	8	5	6	4	2	7	3	9
4	6	2	9	7	3	1	5	8
3	2	6	4	9	5	8	7	1
5	1	4	3	8	7	6	9	2
7	9	8	1	2	6	3	4	5
2	7	1	5	3	4	9	8	6
6	5	9	7	1	8	4	2	3
8	4	3	2	6	9	5	1	7